

مضامین دینی در دوره های مختلف تاریخ از مهم ترین دغدغه های فکری هنرمندان بوده و به صورت های گوناگون در آثارشان بازتاب یافته است. اما به تدریج به دلایلی از اعتبار و ارزشمندی این مضامین دینی در میان هنرمندان کاسته شده است. یکی از مهم ترین انواع هنرهای دینی (هنر شمایل نگاری) است. که بیش از دیگر ادیان در مسیحیت نظام یافته است. در دوره ای شمایل نگاری مسیح جزء هنر غالب و مسلط و اصلی ترین هنر کلیسای غرب بود. تاجایی که افراد هنرمند قبل از ترسیم تصویر شمایل ها از یک حالت معنوی برخوردار می شده اند و حتی فرد هنرمند باید غسل تعمید را انجام میداد و بعد به اجرای کار خود می پرداخت و اعتقادات مردم به جایی رسیده بود که آثار شمایی را واسطه عبادت خود قرار میدادند و معتقد بودند که از این طریق به خدای خود نزدیک تر میشوند حال در اینجا لازم به ذکر است بیان کنیم که این شمایل ها که در این دوره از زمان به چنان تقدسی رسیده بودند که منبع نیایش الهی محسوب میشده اند چگونه و به چه دلیل سیر نزولی را طی کرده و اکنون در هنر معاصر غرب برای پیش پا افتاده ترین مسائل و حتی در مواردی مورد تمسخر و استهزا قرار گرفته اند. سرچشمه های به تصویر کشیدن شمایل مسیح قبل از اینکه مسیحیت به عنوان دینی رسمی مورد تایید امپراتور کنستانتین قرار گیرد در خفا و پنهانی از مقبره های زیرزمین کاتاکومب² ها آغاز شده و تاکنون نیز ادامه دارد. که اغلب موارد موضوعاتی با عناوین: دستگیری شلاق زنی. تاج خار سر نهادن. حمل صلیب مصلوب شدن. سوگواری. خاک سپردن. و شام آخربوده که هنرمندان در ادوار مختلف به صورت افراطی به آنها پرداخته اند. در این پژوهش به طور اخص به موضوع شام آخرمی پردازیم چرا که واقعه شام آخر از مهم ترین آیین های مسیحیت به شمار می رود و در زمره مضامینی است که از حدود 2000 سال پیش از گوردخمه های صدر مسیحیت تا کنون به صورت های مختلف مورد توجه ویژه هنرمندان قرار گرفته است. در واقع با بررسی چند مورد در خصوص مضمون ذکر شده می توان عوامل موثر و تاثیرگذار در تغییر نگرش فکری هنرمندان در ارتباط با مضامین مذهبی به خصوص کاهش تقدس گرایی شمایل های مسیح در دوره ی معاصر غرب را یافت.

شام آخر: به آخرین شام زمینی مسیح میگویند که عیسی مسیح با شاگردانش در روز پنجشنبه در باغ (جتسیمانی) قبل از دستگیری و مصلوب شدنش صرف نمود. شام آخر در واقع همان (آیین عشاء ربانی) است. که در میان مسیحیان اهمیت به سزایی دارد و جزو مناسک اصلی آنان به شمار می رود. در اناجیل هم دید. این وعده. غذای فصیح می باشد و اهمیت آن به خاطر سخن عیسی مسیح درباره ی شراب و تکه نان است (راسل. 1378: 267). «در حقیقت معانی نمادین شام آخر از سده ی ششم میلادی به بعد در هنر مسیحی مطرح شدند. این نمادها در ابتدا به صورت فرم های ساده ای مانند ماهی قرص نان و شراب بود که در

سده های بعد به صورت متداول تری در نقاشی های شام آخر مورد استفاده ی نقاشان قرار گرفت. به طور کلی در بازنمایی شام آخر غالبا مسیح را در وسط و حواریون را در اطراف میز نشان می دهند. بر اساس این تحلیل، عناصر اصلی و اساسی تابلوهای شام آخر عبارت اند از:

1. مسیح.

2. دوازده حواری.

3. قرص نان و شراب

4. یهودا. « شاکری

شام آخر (داوینچی) به ایتالیایی: Cenacolo or L'Ultimacena | این اثر هنری نشانگر صحنه هایی از شام آخر روزهای پایانی عمر مسیح است. آنطور که انجیل به آن اشاره کرده است. این نقاشی بر پایه ی کتاب یوحنا باب 13 آیه ی 21 است که آنجا که مسیح می گوید: که یکی از 12 حواری اش به وی خیانت خواهد کرد. این نقاشی یکی از مشهورترین و با ارزشترین نقاشی های جهان است که بر خلاف بسیاری از نقاشی هایی از این دست قابل مالکیت شخصی نیست چرا که به آسانی نمی توان آن را جابه جا کرد. این نقاشی سراسر یک دیوار تالار مستطیل شکلی را می پوشاند که سالن غذا خوری صومعه سانتا ماریا دله گرتزیه در شهر میلان بود. از چپ به راست: ناتانائیل، یعقوب، پسر حلفا، اندریاس، یهودا اسخریوطی، یهودا، یوحنا، عیسی، توما، یعقوب پسر زبدي، فیلیپ، متی، تادئوس، شمعون، قانونی، داوینچی این نگاره را برای فرمانروای حامی خود یعنی دوکلودویچو اسفورتزا کشید. این نقاشی حدود سه سال طول کشید. این نقاشی در جریان بمباران اوت 1943 آمریکایی ها آستانه تخریب کامل بود که این اتفاق آخرین فصل از کتاب بد شناسی های شام آخر است. رمان نویس معروف، آلدوس هاکسلی این اثر را غمگین ترین اثر هنری دنیا نامید. بعد از صرف هزینه و وقت بسیار و تلاش متخصصین، بعد از مدت ها بالاخره شاهکار لئوناردو داوینچی بدون داربست و عاری از هرگونه گردو غبار و آلودگی قابل رویت بود. حتی با وجود دقت فوق العاده داوینچی در ترسیم و نامگذاری حواریون در طرح اولیه ی این اثر در نقاشی نهایی چند چهره وجود دارد که در مورد هویت آنها تردید وجود دارد. اما بی شک چهره کوچک و تیره ای که دست به سمت نان دراز کرده است یهودا است.

لئوناردو داوینچی از فن ژرفا نمایی (پرسپکتیو) به منظور جلب توجه بیننده به چهره ی مسیح در این نقاشی استفاده کرد.